

Odstraňování starých výsadeb, rekultivace a eliminace únavy půdy

Životnost ovocných výsadeb se v současné době nejčastěji pohybuje od 12 do 25 let. Přirozená životnost ovocných rostlin je sice mnohem delší, avšak pro obnovu produkční výsadby jsou rozhodující především ekonomická hlediska. Nejčastějším důvodem likvidace ovocných výsadeb v minulosti byl špatný zdravotní stav a vysoký výpad rostlin. V současné době stále častějším důvodem pro likvidaci ovocných výsadeb je jejich nízká ekonomická efektívnost nebo vyšší stupeň jejich morálního opotřebení daný např. zastaralou odrůdovou skladbou nebo nevhodným pěstitelským tvarem apod. Pokud je likvidace výsadby včas plánována, je žádoucí vyloučit nejméně dva roky předem z používání kořenové herbicidy, protože vyšší obsah těchto agrochemikálií prodlužuje délku období obnovy.

Pro odstraňování stromů větších rozměrů je nutno použít silný traktor. Smyčku řetězu nebo lana upevňujeme kolem kmene těsně u země tak, aby současně se stromem byla vyklučena co největší část kořenové soustavy. Na větších plochách je výhodnější použít pro kloučení buldozer. Pro tuto činnost je vhodné radlici buldozeru opatřit podrváky. Tím se výrazně zvýší výkonost stroje. Tlakem radlice na kmen se strom nejprve vykloní a částečně uvolní ze země a potom se většina kořenů radlicí vyryje.

Nejvhodnější dobou pro likvidaci ovocných sadů je suché období během podzimu (po sklizni ovoce) nebo po prvních podzimních mrazech. Kmeny se mohou zpracovat jako palivové dřevo, jinak se stromy nahrují na větší hromady, kde se ve vhodnou dobu (obvykle ještě v předjaří) páli.

Při likvidaci starých výsadeb je důležité, aby se odstranilo co nejvíce kořenů z půdy. Po odstranění povrchových zbytků je vhodné kultivace půdy těžkým kultivátorem. Další část kořenů se odstraní po hluboké orbě.

V dalších 2-3 letech po likvidaci výsadby se dokončuje odstraňování zbytků kořenů, což je velmi důležité pro omezení únavy půdy. Kořeny se po orbách odstraňují ručním sběrem nebo shromažďují v lácech, popřípadě i s využitím vyhovovačů větví.

Při rekultivaci se vedle odstranění starých výsadeb a nejrůznějšího dřevitého porostu (ovocného i neovocného) odstraňují přirozené překážky, jako jsou nevyužitelné komunikace, terénní zářezy, rigoly a jiné. Kameny se sesbírají a odvezou, terén se vyrovná buldozerem, naveze se ornice a rozhrne, popř. se přemístí z jiných částí pozemků tak, aby její vrstva na odkryté mrtvé zemině byla dostatečná.

Eliminace únavy půdy

Pokud se nová výsadba stejného ovocného druhu zakládá na místě starého sadu, dochází často k jevu, který se obecně nazývá únavou půdy. Příznakem je celkové zeslabení růstu ovocných rostlin včetně kořenů. Výhonky jsou slabé a krátké, počet internodií je menší, listy jsou malé. Kořeny jsou

tmavší, mírně ztlustlé a vytvářejí méně vlášení, přičemž někdy zčásti odumírají. Celková retardace růstu je nejlínější během prvního roku po výsadbě. Pokud rostliny přežijí tento kritický rok, obvykle se v dalších letech jejich růst postupně zlepšuje, avšak zpravidla již nikdy nedosáhnou výkonnosti zdravých stromů.

Únava půdy po likvidaci starého sadu obvykle přetrvává nejméně 5 let. Kromě stejného ovocného druhu se někdy projevuje i u druhů příbuzných. Nejčastěji bývají únava postihovány broskvoně, jabloně, třešně, višně a rybíz. Třešně štepované na plátnici rostou po výsadbě špatně, pokud tato podnož byla i ve starém sadě, avšak mnohem lépe, byla-li podnoží mahalebka. Podobně u hrušní klesá riziko únavy půdy, jestliže se v po sobě následujících výsadbách střídá hrušňové pláně s kdouloni a naopak.

Únava půdy vyvolává mnoho faktorů. Jsou to degenerace půdní struktury a nevhodné pH, nízký obsah hlavních živin a mikroelementů, hromadění některých toxických látek, hub, bakterií a hádátek, popř. i herbicidů. Je známo, že každá z těchto příčin sama o sobě může vyvolat zpomalení růstu při obnově výsadby. Nejčastěji je však únava vyvolána jejich kombinací. Dlouhodobým výzkumem bylo prokázáno, že hlavní podíl na únavě půdy má půdní mikroflóra. Bylo zjištěno, že v unavené půdě se vyskytuje obecně více bakterií a mikromycet. Zastoupení jednotlivých skupin půdních mikroorganismů je vždy specifické u jednotlivých ovocných druhů. Obsah těchto mikroorganismů může být snížen dizinfekcí půdy nebo fyzikální cestou pomocí propaťení.

Ochrana proti únavě půdy je založena hlavně na preventivní metodě. Při likvidaci staré výsadby je nutno odstranit co nejvíce kořenů z půdy a zvolit vhodný osevní postup, kde jsou vedle obilovin zařazeny i vikvovité rostliny, obohacující půdu o organickou hmotu a o vzdušný dusík. Jestliže byl zjištěn větší výskyt hádátek, je vhodné zařazovat jako meziplodinu hořčici, protože ta jejich výskyt omezuje. Naopak víkev a peluška rozmnožování hádátek podporují. Předsetová příprava k těmto plodinám by měla být založena na hluboké orbě spojené se stálým odstraňováním zbytků rostlin.

Při obnově sadu by se měla dodržovat zásada střídání skupin ovocných druhů. Po jadrvinách je možno vysazovat peckoviny nebo bobuloviny, po peckovinách jadroviny nebo bobuloviny apod. Nejsou-li tyto změny z organizačních důvodů možné, je nutné alespoň střídát ovocné druhy (po jabloních hrušně, po broskvoních meruňky) nebo používat jiné druhy podnoží. Obnova sadu stejným ovocným druhem v kratším časovém rozpětí (do 5 let) musí být vždy předem doplněna biologickým testem. Jde-li o těžkou únavu půdy, pak by se stejný ovocný druh neměl na pozemek vysazovat bez chemické dezinfekce půdy, která je však dosti nákladná.